

دهمین سال تأسیس سازمان وحدت آفریقا

از همان نخستین سالها که کشورهای آفریقا در راه استقلال گام برمیداشتند با دو مسئله اساسی مواجه بودند. از طرفی سرزمینهای پهناور مستعمره به تعداد زیادی کشورهای استقلال یافته تقسیم شدند که بیشتر آنها کوچک، کم جمعیت و ضعیف بودند. از طرف دیگر، سازمانهای منطقه‌ای گوناگونی در گوشه و کنار این قاره بوجود می‌آمد که خود عامل نوعی پراکنندگی جدید میشد. کشورهای تازه استقلال یافته از ضعف خود و فقدان وسایل و تأسیسات کافی اجتماعی، اداری و نظامی و وابستگی شدید اقتصادی بمرکز استعماری سابق بخوبی آگاه بودند. طبعاً کشورهای آن قاره بمنظور مقاومت و پایداری در برابر مشکلات داخلی و خارجی همکاری و اتحاد گرایش داشتند. پس از طی مراحل مختلف و مذاکرات گوناگون نمایندگان سی و دو کشور آفریقائی مستقل در سال ۱۹۶۳ در آدیس آبابا گرد هم آمدند و سازمان وحدت آفریقا را تشکیل دادند.

سال ۱۹۷۳، پایان دهمین سالگرد تأسیس سازمان وحدت آفریقا است. در آستانه دهه دوم فعالیت مهمترین سازمان آفریقائی بجا است که بطور اختصار طی مقاله‌ای تشکیلات، هدفها و فعالیتهای این سازمان را از نظر بگذرانیم.

تشکیلات:

۱ - اعضاء

طبق مواد یک و چهار منشور آديس آبابا، دولتهای آفريقائی و مستقل پس از درخواست عضويت و قبولی آن بعضويت سازمان در می آيند. بنا بر این، کشورهائی مانند مستعمرات فعلی پرتقال، فرانسه، انگلستان و اسپانيا و کشورهائی که حکومت «آفريقائی» ندارند نمی توانند درخواست عضويت نمايند.

ماده ۳۲ امکان خروج از سازمان را پيش بينی نموده ولی تا کنون هيچ يک از دول عضو تقاضای ترک عضويت سازمان را نکرده است.

در حال حاضر، چهل و یک دولت از چهل و سه دولت آفريقائی بعضويت سازمان درآمده اند: اتیوپی، جمهوری آفريقای مرکزی الجزایر، اوگاندا، بوروندی، بوتسوانا، تانزانی، توگو، تونس، چاد، داهومی، رواندا، زامبسی، زایر، ساحل عاج، سنگال، سوازی لاند، سودان، سومالی، سیرالئون، غنا، کامرون، کنگو، کنیا، گابون، گامبی، گینه، گینه استوائی، لسوتو، لیبیریا، لیبی، ماداگاسکار، مالاوی، مالی، مصر، مغرب، جزیره موريس، موریتانی، نیجر، نیجریه، و لتای علیا.

رودزیا و جمهوری آفريقای جنوبی که تحت سلطه و بدست اقلیتهای اروپائی حکومت و اداره می شوند طبق منشور حق عضويت در سازمان را ندارند.

۲ - ارکان

طبق ماده ۷ منشور چهار رکن اصلی سازمان عبارتند از:

۱ - کنفرانس روسای دول و نخست وزیران

۲ - شورای وزیران

۳ - دبیرخانه کل

۴ - کمیسیون وساطت، سازش و داوری

رؤسای دول یا نخست وزیران کشورهای عضو سالی یکبار در کنفرانسی گرد

هم می آیند و سیاست عمومی سازمان را برای مدت یکسال تعیین مینمایند^۱. تصمیمات با اکثریت دو سوم آراء گرفته میشود. در مورد مسائل صوری مربوط بدستور جلسات اکثریت ساده کافی است.

شورای وزیران از چهل و یک وزیر بنمایندگی چهل و یک دولت عضو سالی دوبار تشکیل میشود. وظایف شورای وزیران اجرای تصمیمات کنفرانس رؤسای دول و نخست وزیران و تدارک کنفرانس سالانه است. تصمیمات شورابا اکثریت ساده آراء اتخاذ میگردد.

مقر دبیرخانه در شهر آدیس آبابا واقع است و بوسیله دبیرکل اداری^۲ سه معارن و در حدود پنجاه عضو اداره میشود. دبیرکل و معاونین از طرف کنفرانس رؤسای دول و نخست وزیران برگزیده میگرددند^۳.

وظیفه کمیسیون وساطت، سازش و داوری که بیست و یک عضو دارد، حل اختلافات دولتهای آفریقائی است. دوکنار ارکان اصلی، کمیسیونهای تخصصی نیز وجود دارند از قبیل: کمیسیون اقتصادی و اجتماعی، کمیسیون آموزش و پرورش کمیسیون دفاع، کمیسیون علمی و فنی و تحقیقی و کمیسیون بهداشت، پزشکی و تغذیه. از ماه ژوئیه ۱۹۶۳، کمیته خاصی تشکیل شده که مرکز آن در شهر دارالسلام و هدف آن کمک بمبارزات مسلحانه ضد استعماری در سرزمینهایی است که همچنان مستعمره مانده اند.

۳ - روابط کشورهای آفریقائی از طریق سازمان وحدت آفریقا

سازمان وحدت آفریقا روابط بین کشورهای آفریقائی را برپتج اصل کلی قرار داده:

۱- در سالهای ۱۹۶۳، ۱۹۶۶، ۱۹۶۹، ۱۹۷۰، ۱۹۷۱، ۱۹۷۲، کنفرانس سران دولتها دو شهر آدیس آبابا برگزار گردید. کنفرانسهای دیگر در سال ۱۹۶۴ در قاهره، در سال ۱۹۶۵ در آکرا، در سال ۱۹۶۸ در کینشازا، در سال ۱۹۶۸ در الجزیره و در سال ۱۹۷۲ در رباط تشکیل گردید.

۲- دبیرکل فعلی NZO EKANGAKI از کشور کامرون است

۳- بودجه سال ۱۹۷۳ دبیرخانه در حدود ۴ میلیون دلار است.

- پرابری کامل همه کشورهای آفریقا
 - عدم مداخله در امور داخلی یکدیگر
 - منع تغییر مرزهای فعلی که از دوران استعمار باقی مانده
 - حل اختلافات بوسیله آفریقائیان و از طریق مذاکره، وساطت، سازش و داوری
 - شناسائی اصل چندپارچگی آفریقا و امکان ایجاد سازمانهای منطقه‌ای
- هدفها:** در ماده ۲ منشور هدفهای سازمان چنین آمده:
- تقویت اتحاد و همکاری بین دولتهای آفریقائی
 - هماهنگی بمنظور ایجاد شرایط زندگی بهتر مردم آفریقا
 - دفاع از حاکمیت و تمامیت ارضی و استقلال دولتهای عضو
 - استعمار زدائی در آفریقا بهر شکلی که باشد
 - تشویق به همکاریهای بین المللی با در نظر داشتن منشور ملل متحد و اعلامیه جهانی حقوق بشر.

در راه دست یافتن به این هدفها، دولتهای عضو تصمیم گرفته‌اند که روش‌های خود را در زمینه‌های سیاست، دیپلماسی، اقتصاد، ارتباطات و حمل و نقل، آموزش و فرهنگ، بهداشت و تغذیه، علوم و فنون، دفاع و امنیت هم‌آهنگ نمایند.

فعالیت‌های ده‌ساله سازمان وحدت آفریقا:

طی ده‌سالی که گذشت سازمان وحدت آفریقا با مسائل گوناگونی مواجه بوده که باختصار بعضی از آنان اشاره می‌کنیم. سازمان وحدت آفریقا مانند هر سازمان بین‌المللی، در حل بعضی مشکلات موفقیت‌هایی بدست آورده و در حل بعضی دیگر ناتوانی کامل نشان داده است. مهم‌ترین مشکلات و مسائل سازمان در حل مسائل دسته اول، مداخله سازمان در اختلافات سرزی بین کشورهای مغرب و الجزایر که در سال ۱۹۶۳ به برخورداری نظامی منجر شد تأثیری مثبت داشت و در حل اختلافانی از همان نوع که بین سومالی و اتیوپی و سومالی و کنیا در گرفت سازمان توانست که از بروز کشمکشهای نظامی جلوگیری کند.

در بسیاری مسایل و مشکلات مهم دیگر، سازمان ناتوانی کامل نشان داد. جنگ بیانرا از آنجمله است که در برابر آن نه تنها سازمان نتوانست هیچ اقدام مثبتی انجام دهد بلکه چنان دودستگی در میان کشورهای عضو بیار آمد که در کنفرانس سالانه رؤسای دول که در سال ۱۹۶۹ گرد آمد، بیش از دوازده نماینده شرکت نکردند.

مسائلی مانند جنگ هشت ساله سودان، بحران برون‌دی و اخراج آسیائی‌ها از اوگاندا نیز راه‌حلی بدست سازمان نیافتند. در قبال این مسائل، سازمان با توجه به ماده ۳ بند ۲ منشور مبنی بر اصل عدم مداخله در امور داخلی دولتها سکوت اختیار کرد. و این عدم مداخله مورد انتقاد بسیاری از محافل قرار گرفت که مداخله سازمان را لااقل در مسایل مهم لازم میدانند.

مشکل دیگر سازمان، اختلاف نظر دولتهای عضو در انتخاب روش‌های مبارزه‌ای است که بایست در راه استعمارزدائی از کشورهای آفریقائی بکار برد. مشکلات فراوان مالی و کمبود نیروهای نظامی نیز مزید بر علت است. کمیته آزادپبخش که وابسته به سازمان وحدت آفریقا است منابع مالی کافی در اختیار ندارد. در حل مشکل نظامی، پیشنهاد نکروما در سال ۱۹۶۳ مبنی بر ایجاد فرماندهی واحد نیروهای نظامی آفریقا جابه عمل نپوشید.

اگر تا یکی دو سال اخیر مسایل اساسی سازمان ایجاد همبستگی بیشتر بین کشورهای آفریقا و آزادی کامل آنها از قید استعمار بود چندی است که در مسئله جدید بان افزوده شده: یکی مسئله خاورمیانه و اختلاف اعراب و اسرائیل و دیگری استقلال کامل اقتصادی آفریقا و تجدید نظر در روابط بازرگانی با کشورهای استعمارگر سابق. اگر محکومیت شدید اسرائیل را در کنفرانس آدیس بابا راه حلی لائسلس موقت بپنداریم، استقلال اقتصادی به احتمال قوی یکی از مسائل اساسی دهه دوم سازمان وحدت آفریقا خواهد بود.

نتیجه :

کوشش در راه وحدت آفریقا سابقه تاریخی نسبتاً طولانی دارد. افرادی مانند، مارکوس گاروی^۱ و دکتر دو بوا^۲ از پایان قرن نوزدهم و آغاز قرن بیستم فعالیتها و مبارزات فراوانی برای رسیدن به این هدف انجام داده‌اند. بنیان این نهضت بوسیله پنسج کنگره «وحدت آفریقا» که بین سالهای ۱۹۱۹ تا ۱۹۴۰ در خارج از آفریقا، تشکیل گردید ریخته شد. هدف اصلی کنگره‌های مزبور این بود که پس از استقلال کشور های آفریقائی بین خود فدراسیون‌ها و اتحادیه‌های منطقه‌ای بوجود آورند و بتدریج به نوعی ایالات متحده آفریقائی مبدل گردند.

سازمان وحدت آفریقا، که تاحدی تحت تأثیر این آرمانها قرار گرفته، در واقع قادر نیست که وحدتی کامل در سطح قاره آفریقا بوجود آورد. اساس و اصول منشور آدیس‌آبابا بر پایه محترم شمردن حق حاکمیت مطلق کشورها بنیان گذاری شده است و لذا نمیتوان از این سازمان انتظار بیشتری داشت. از این روی علیرغم انتقاداتی که به این سازمان وارد میشود، میتوان برپا ماندن سازمان وحدت آفریقا را که ده سال است ادامه یافته آنهم در این قاره، پراشوب به منزله موفقیتی نسبی بشمار آورد.

۱- Marcus Garvey (1880-1940)

۲- W.E. B. Du Bois (1886-1963)

نمودار تشکیلاتی سازمان وحدت افریقا

کنفرانس روسای دول و نخست وزیران
* ترکیب : ۴۱ رئیس دولت و نخست وزیران نمایندگان آنها
* اجلاسیه : یکبار در سال
* رای گیری : اکثریت $\frac{2}{3}$ بجز در مسائل «آئین نامه»
* وظائف : تعیین سیاست عمومی

شورای وزیران

* ترکیب : ۴۱ وزیر
* اجلاسیه : دوبار در سال
* رای گیری : اکثریت ساده
* وظائف : تهیه و اجرای تصمیمات
کنفرانس روسای دول

کمیته آزادببخش آفریقا

* مقر : دارالسلام
* ترکیب : ۹ دولت عضو
* رای گیری : اکثریت
* وظائف : مبارزه مسلحانه ضد استعماری

کمیسیون وساطت، سازش و داوری

* مقر آدیس آبابا
* ترکیب : ۲۱ عضو انتخاب شده
* رای : اکثریت ساده
* وظائف : حل اختلافات دول آفریقائی

کمیسیون
اقتصادی
و اجتماعی

کمیسیون
آموزش
و پرورش

کمیسیون
دفاع

کمیسیون
علمی، فنی
و تحقیقی

کمیسیون
بهداشت
تغذیه و پزشکی

دبیرخانه کل

* مقر : آدیس آبابا
* ترکیب : یک دبیر کل اداری ، سه دبیر
کل (معاون) با همکاری ۵۰ کارمند

در صورت تمایل به ادامه مطالعه در زمینه سازمان وحدت آفریقا کتابهای
ذیل مفید میباشند:

- بطرس غالی، ب، جنبش آفریقا، آسیائی، ترجمه دکتر فرج الله ناصری،
انتشارات فرهنگ، تهران ۱۳۴۹

- نکرومه قوام، آفریقا باید متحد شود، ترجمه دکتر محمد توکل، انتشارات
سروارید، تهران ۱۳۳۷

- Anguile audré.G et David Jacques.E, L'afrique sans frontières
Société des Ed. Paul Bory, Monaco, 1965
- Boutros-Ghali B., L'organisation de l'Union Africaine, Collection
U. Armand colin, Paris 1969
- Cornevin M., Histoire de l'Afrique Contemporaine, Payot, Paris 1972.
- Decraene Philippe, Le Panafricanisme, Presses Universitaires de
France, Paris, 1959
- Legum Colin, Pan-Africanisme: Short Polotical Guide, Eg. Pall—
Mall, London, 1962